

Kan man bygga sociala relationer med arkitektur?

Relationen mellan symboliskt, socialt och fysiskt rum i Malagueira i Portugal

Lara-Li Löfvenius

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Program: Samhällsutveckling – landsbygd
Uppsala 2024

Kan man bygga sociala relationer med arkitektur? Relationen mellan symboliskt, socialt och fysiskt rum i Malagueira i Portugal.

Can one build social relations with architecture? The relationship between symbolic, social, and physical space in Malagueira, Portugal.

Lara-Li Löfvenius

Handledare: Örjan Bartholdson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Examinator: Linus Rosén, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Bitr. examinator: Malin Beckman, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling
Kurskod: EX0888
Program/utbildning: Samhällsutveckling - landsbygd
Kursansvarig inst.: Institutionen för stad och land
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2024
Omslagsbild: Pablo Nuño
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: deltagande arkitektur, sociala relationer, habitus, socialt rum, fysiskt rum, den byggda miljön, etnografi

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land
Avdelningen för landsbygdsutveckling

Sammanfattning

Den här uppsatsen utforskar relationen mellan den byggda miljön och de sociala relationerna i bostadsområdet Malagueira i den portugisiska staden Évora. Arkitekten Álvaro Siza Vieira har vunnit flera priser för projektet som hyllats bland annat för sin sociala framgång. Han sägs ha visat vägen för hur man kan prioritera den sociala aspekten i byggandet av lågkostnadsbostäder, utan att bortprioritera vare sig ekonomiska eller ekologiska aspekter. Genom att använda Bourdieus begrepp, habitus och sociala fält, har jag analyserat hur den sociala miljön i Malagueira ser ut och hur den i sin tur relaterar den byggda miljön. Mitt empiriska material bygger på en två månaders etnografisk fältstudie i Malagueira, där jag kom fram till att sociala distinktioner baserade på genus, strata och etnicitet fortfarande kvarstår. Min studie tycks visa att sociala distinktioner och spänningar inte kan elimineras genom endast arkitektur, men att den byggda miljön kan vara en nyckel för att dessa kan mildras.

Nyckelord: deltagande arkitektur, sociala relationer, habitus, sociala fält, fysiskt rum, den byggda miljön, etnografi

Abstract

This essay examines the relationship between the built environment and the social relations in the neighborhood Malagueira, in the Portuguese city of Évora. The architect Álvaro Siza Vieira has won several prizes for the project, which, inter alia, has been honored for its social success. He's said to have shown the way for prioritizing the social aspect in low-cost housing projects, without deprioritizing neither the economic nor the ecological one. By using Bourdieu's concepts, habitus and social fields, I've analyzed what the social environment in Malagueira looks like and how that, in turn, relates to the built environment. My empirical material is based on a two-month ethnographic field study in Malagueira, where I found that social distinctions and tensions based on gender, strata and ethnicity still exist. My study indicates that architecture itself is unable to eliminate social distinctions and tensions, but that the built environment can be a key to mitigate these.

Keywords: Participating Architecture, Social Relations, Habitus, Social Fields, Physical Space, The Built Environment, Ethnography

Innehållsförteckning

Figurförteckning	6
1. Inledning.....	8
1.1 Syfte och frågeställningar	9
1.2 Min relation till Malagueira.....	10
2. Metod och material.....	11
2.1 Etnografiskt fältarbete och skrivande	11
2.2 Teori och tidigare forskning	12
2.2.1 Bourdieus trialettik – av Loïc Wacquant	12
2.2.2 Mário José Gomes antropologiska studie av Malagueira.....	13
2.2.3 Victor Buchlis <i>An Anthropology of Architecture</i>	14
3. Presentation av Malagueira	15
3.1 Projektet Malagueira.....	15
3.2 Malagueira i bilder	17
3.3 En förort på landet.....	20
4. Olika sociala grupper i olika fysiska rum.....	22
4.1 Genusdistiktioner i Malagueira: Mulheres em casa, homens na praça	23
4.1.1 Kvinnorna	23
4.1.2 Männerna	26
4.1.3 Genus i Alentejo	30
4.1.4 A man's world.....	30
4.2 Strata: De fattiga männens landskap	31
4.3 Etnicitet: Romernas geografiska och sociala position	33
5. Möten i Malagueira	36
5.1 Alzira som hängde tvätt utanför sitt hus	36
5.2 João vid baren, långfredagen	36
5.3 Romerna i ett läger i utkanten av Malagueira.....	37
5.4 Casa de Abreu.....	38
6. Slutdiskussion.....	39
6.1 Korrelationen mellan symboliskt, socialt och fysiskt rum i Malagueira	39
6.2 Arkitekturen och den byggda miljöns roll för social jämlikhet	40
7. Referenser.....	42

Tack 44

Figurförteckning

Alla fotografierna i uppsatsen är fotograferade av Pablo Nuño i sällskap av författaren själv och har tillåtelse att publiceras i denna uppsats. Illustrationerna och redigeringarna i bilderna är författarens egna.

Figur 1. Malagueira markerat i rött i förhållande till Évora. (Karta: Google Earth Pro. Egen illustration.).....	16
Figur 2. Malagueira markerat i förhållande till de intilliggande områdena. (Karta: Google Earth Pro. Egen illustration.).....	16
Figur 3. I förgrunden den konstgjorda sjön Ribeira da Torregla följt av de sockerbitsliknande husen som är signifikanta för Malagueira. Längst bak syns de höga husen vid det intilliggande området Cruz da Picada.	17
Figur 4. Ett av husen i Malagueira.	17
Figur 5. Murarna till husen är olika höga.	17
Figur 6. En av gatorna i Malagueira.....	17
Figur 7. Innanför dörren finns en trädgård.....	17
Figur 8. En av gatorna i Malagueira.....	18
Figur 9. Bild från ett av husen med en lägre mur till innergården. Hundskall tar upp en stor del av ljudlandskapet av det annars ganska tysta Malagueira när man vandrar längs gatorna.	18
Figur 10. Akvedukten.....	19
Figur 11. Akvedukten.....	19
Figur 12. Akvedukten leds på vissa platser i området mellan husen. I dessa gränder är det endast möjligt att passera till fots.	19
Figur 13. En sällan använd basketplan i Malagueira. I bakgrunden målar kvällshimlen området rosa under någon timme.	20
Figur 14. Tvättlinor utanför husen.....	21
Figur 15. Tvättlinor på en av takterasserna	21
Figur 16. Kvinna på kvällspromenad med sin hund.....	21

Figur 17. Kvinna som plockar ogräs och pratar med förbipasserande.	24
Figur 18. Kvinna med skrubbhink som säger hejdå till sin man.....	24
Figur 19. Kvinna som städar utanför sin dörr på kvällen.	24
Figur 20. Kvinna passerar sin väninnas tvätt ute på gatan.....	24
Figur 21. Två kvinnor hjälper varandra att bära iväg något i en stor hink.....	25
Figur 22. Kvinna iklädd ett förkläde ute på gatan i Malagueira.....	25
Figur 23. Uteserveringen på en av barerna.....	28
Figur 24. Gäster på en av barerna.....	28
Figur 25. Män i baren. Barnet är son till paret som jobbar i baren.....	28
Figur 26. Gäster på en av barerna.....	28
Figur 27. Äldre män med sina hundar umgås vid utsikt mot sjön Ribeira da Torregla.	28
Figur 28. Garagen i Malagueira ligger i separata byggnader från bostadshusen.....	29
Figur 29. Mannen städar sin bil i sitt garage.....	29
Figur 30. Män på en av uteserveringarna.....	29
Figur 31. Mannen röker en cigarett och dricker öl på en av uteserveringarna.	29
Figur 32. Man i fläckig pikétröja.	33
Figur 33. Män utan tröja är vanligt varma dagar i området.....	33
Figur 34. Två män mekar med bilen.	33
Figur 35. Man utan tröja i flipflopsandaler möter en annan man på hundpromena	33
Figur 36. En romsk familjs åsna betar i det höga gräset.	35
Figur 37. En romsk man använder sin häst som transportmedel.	35
Figur 38. Ibland kan man se en av romernas hästar stå och beta i det höga gräset i utkanterna av Malagueira.....	35
Figur 39. Tre romska kvinnor vandrar i utkanten av Malagueira. Längre bak i bilden syns de vita husen.	35

1. Inledning

I stora delar av världen råder det i nuläget en bostadskris. Den internationella hyresgästorganisationen International Union of Tenants uppger att 20 procent av världens befolkning saknar lämpliga bostäder (Hyresgästföreningen 2020). Detta innebär att flera nya bostäder och bostadsområden kommer att behöva byggas världen över. Enligt Boverkets (2023) prognos för behovet av bostadsbyggande i Sverige beräknas 67 300 bostäder behövas årligen mellan åren 2023–2030. En farhåga, när så pass många bostäder behöver byggas, är att fokuset på kvantitet väger mycket tyngre än det på kvalitet – alltså att de sociala aspekterna av bostadsbyggandet hamnar i skymundan av antalet bostäder. För att invånarna i de nya bostäderna och områdena ska kunna trivas, krävs det att dessa sociala aspekter prioriteras i uppbyggandet ([Rapoport 1973] Gomes 2016: 77; Jacobs 2004). Hur detta kan göras finns det dock inget färdigt recept för.

Ett bostadsprojekt som hyllats mycket för sina sociala framgångar är området Malagueira i staden Évora i Portugal, ritat av arkitekten Álvaro Siza Vieira. Projektet har bland annat vunnit Pritzker-priset 1992 – ett av de mest prestigefyllda arkitekturpriserna i världen (The Pritzker Architecture Prize 2024).

År 1977 fick Siza i uppdrag av kommunfullmäktige i Évora att planera ett bostadsprojekt i ett område i staden – i Malagueira. Det här var precis efter Nejlíkerevolutionen 1974 i Portugal och många unga personer flyttade från landsbygden in till städerna, folk från de gamla kolonierna återvände till Portugal och man ville även satsa på att integrera romerna i samhället (MVeV associação u.å.). För att lösa detta krävdes många nya bostäder. Projektet Malagueira var stort och skulle bestå av 1 200 nya lågkostnadsbostäder på en yta på 27 hektar. Det skulle lösa två problem samtidigt: skapa ett utbud av kvalitativa bostäder till överkomliga priser samt förhindra de sociala problem som kan uppstå vid urbanisering (ibid). Exakt vilka sorters sociala problem som kommunen menade skulle kunna uppstå specificerades inte. Den sociologiska forskningen på urbanisering visar att inflyttningen av grupper som uppvisar stora ekonomiska och sociala klyftor riskerar att leda till spänningar mellan olika grupper och osäkerhet (Jacobs 2004; Wacquant 2023). Det finns också en stor risk att en hastig inflyttning till städer kan leda till att traditionella relationer av solidaritet och kontroll upplöses och ersätts av makt som utövas av unga män, vilket ofta skapar gängbildning och kriminalitet (Caldeira 2000, Perlman 1996).

Under projektet förde Siza en nära dialog och ett aktivt deltagande med befolkningen i området där han säger sig ha lyssnat på dem och försökt att tillfredsställa deras önskemål med vad han kallar en "deltagande och experimentell arkitektur" (ibid.). Arkitekten hävdar att han fortsätter att ha stöd från befolkningen som lever i området och att det går att känna av "the city life" och "the community life" (Comissão Executiva Évora 2027, 2023).

Denna fallstudie avser att föra en övergripande diskussion om samspelet mellan fysiskt och socialt rum. Den diskuterar i vilken mån olika mötesplatser kan generera interaktioner mellan invånarna, både de som tillhör samma sociala grupp och de som skiljer sig åt socialt, etniskt och via genus. Avsikten är att teoretiseringen av fallstudien ska kunna leda till en övergripande diskussion om samspelet och interaktionen som nämns ovan (Campbell 1975:181). Den teoretiska tolkningsramen genererar vissa förutsägelser och/eller förväntningar för hur dessa relationer skulle kunna se ut även på andra platser. Studien kan således ge en idé om hur de socio-spatiala förhållandena kan se ut i bostadsområden där de sociala aspekterna har ägnats mycket fokus i både planeringen och uppbyggandet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att använda Bourdieus begrepp *habitus* och *sociala fält* för att utforska hur projektet i bostadsområdet Malagueira i staden Évora i Portugal har lyckats att leva upp till ambitionen att underlätta interaktionen och mötena mellan de boende, oavsett vilken social kategori eller grupp de tillhör. För att undersöka detta har jag formulerat tre frågeställningar:

1. Hur möts och interagerar boende i bostadsområdet Malagueira och hur upplever de områdets sociala miljö?
2. Vilka utrymmen använder de boende sig av och hur upplever de dessa?
3. Är det möjligt att öka samhörigheten och minska spänningen mellan olika grupper enbart genom arkitektur, eller är motsättningar och spänningar så socialt och kulturellt internaliserade att dessa ändå kvarstår?

1.2 Min relation till Malagueira

Under 2020–2021 studerade jag portugisiska under ett år på Stockholms universitet, där mitt intresse för den lusofona världen och kulturen växte och jag lärde mig att prata portugisiska på en hyfsad nivå relativt snabbt. Under 2023 fick jag chansen att åka på en utbytestermi i Portugal via SLU och flyttade ner till staden Évora i regionen Alentejo för att studera landskapsarkitektur på universitetet Universidade de Évora.

Under min tid i Évora studerade jag på portugisiska och förbättrade framför allt mitt akademiska språk, men märkte att det var svårare att prata ett mer vardagligt språk, det som talades på gatan utanför universitetets väggar. Jag lyckades hitta en grupp portugisiska vänner som fick mig att trivas och bli ännu mer intresserad av kulturen och språket. Det var något med just Alentejo som kändes väldigt genuint som jag uppskattade.

I min klass på landskapsarkitekturprogrammet gick Pablo Nuño, en person från Mexiko som hade lärt sig att prata portugisiska flytande och som, precis som jag, var en utlänning med en kärlek till den portugisiska kulturen. I Mexiko hade han jobbat som arkitekt under några år och berättade för mig om ett område i Évora som var ritat av en av Portugals kändaste arkitekter – Malagueira av Álvaro Siza Vieira. Pablo var precis som jag, sugen på att prata med folk utanför universitetsvärlden, och var även intresserad av foto. Vi började att gå några gånger i veckan till Malagueira för att fotografera och prata med människorna som bodde där. För honom blev det lättare att ta mer intima och närgångna foton eftersom invånarna blev mindre misstänksamma när jag som ung kvinna var med. För mig blev det mycket lättare att prata med folk, eftersom Pablo kunde översätta när jag inte förstod vad som sades.

Efter många besök till området blev jag alltmer intresserad av livet och människorna som bodde där och hur det i sin tur relaterade till den omtalade arkitekturen. I och med det fick jag idén till att åka tillbaka till Évora och Malagueira för att studera området och skriva denna uppsats.

2. Metod och material

2.1 Etnografiskt fältarbete och skrivande

För att kunna se hur människor rör sig och interagerar i området har etnografiskt fältarbete och deltagande observation varit min huvudsakliga metod för insamling av mitt empiriska material. Efter att först ha spenderat sex månader i Évora och under den tiden besökt Malagueira regelbundet så hade jag redan en viss förståelse för kulturen och sammanhanget i området. Bryman (2002: 306) menar att det är bra att bekanta sig med den miljö där intervjupersonerna lever för att bättre kunna förstå hur de uppfattar och förstår frågor och skeenden samt för att kunna tolka det som berättas.

Under två månader (mars-maj 2024) åkte jag sedan ner till Évora i Portugal för att göra fältarbete och samla in mitt material. Trots att jag hade en viss förståelse för platsen sedan tidigare så är det ändå viktigt att nämna att jag på plats uppfattas som en främling för människorna där. Jag som utländsk, ung och blond kvinna (uppvuxen i ett relativt ekonomiskt välmående hem) skiljer mig utseende- och beteendemässigt från majoriteten av invånarna i Malagueira. Min kulturella bakgrund och livsvärld skiljer sig också från dem. För att försöka förstå och tolka invånarnas livsvärld och logiska praktik (Bourdieu 1992) så har jag genomfört ett etnografiskt fältarbete, där det har varit viktigt att befinna mig avslappnat på platsen, "hang around", för att bekanta mig med miljön och invånarna i Malagueira (Hammersley & Atkinson 2007). Första månaden besökte jag området nästan varannan dag, några timmar om dagen, där jag observerade hur människorna rörde sig och mötte olika personer som jag pratade med. Av att vara på plats under en längre tid började jag kunna se mönster i vilka grupperingar som fanns i området samt var och hur dessa interagerade med varandra.

Det som människor gör är inte alltid är formulerat i ord, utan vissa saker uttrycks i någon form av gestaltning eller praktik (Kaijser & Öhlander 1999: 75). Deltagande observation som metod har gett mig möjlighet att analysera saker som kroppsspråk, kläder och interaktioner mellan människor utan att personerna själva reflekterar över sin situation. Det reducerar risken att den undersökta populationen ändrar sitt beteende vilket de riskerar att göra vid mer formella intervjuer (ibid.: 77). Genom att ofta själv delta i mina observationer så har jag kunnat samtala med människorna

i området i en slags informella och ostrukturerade intervjuer, mer liknande spontana möten. Många av dessa möten har skett på någon av de lokala barerna eller kaféerna eftersom de platserna lätt genererar social interaktion i en miljö anpassad för just detta.

Deltagande observation kan generera kunskap om sådant som är så givet och självklart för människor att de inte tänker på att berätta om det i formella intervjuer och viss känslig information är dessutom lättare att få fram i ostrukturerade och oplanerade intervjuer under en deltagande observation än i en mer strukturerad intervju (Kajser & Öhlander 1999). Genom informella möten har personerna jag pratat med kunnat samtala på ett mer bekvämt sätt om de saker som de själva vill ta upp utan att jag har styrt samtalet i början.

För att kontextualisera mina observationer och det som människorna har berättat så har det varit viktigt att göra etnografiskt täta beskrivningar, ‘thick descriptions’, vilket innebär att ‘förtäta’ händelser genom att beskriva dem i sin kontext (Kvale & Brinkmann 2002: 94, Geertz 1973: 3–30). Därför spelar de ibland väldigt deskriptiva inslagen i den här texten en viktig roll. Jag kompletterar dessutom mina beskrivningar med foton från området eftersom det ger en tydligare kontextualisering och stärker bilden av vad jag baserar mina observationer på.

Vid flera besök i området under mitt fältarbete har jag ofta haft med mig en kamera och min vän Pablo Nuño som agerat både fotograf och översättare. Kameran har varit ett sätt att dels dokumentera hur den byggda miljön ser ut, dels att använda som hjälpmedel för att inleda konversationer med människor, eftersom många tenderar att intressera sig för vad och varför man fotograferar.

Eftersom dessa möten skulle vara så spontana som möjligt så berättade jag inte alltid anledningen till att jag var där för människorna jag pratade med, på grund av att jag inte ville störa de naturliga samtalen. Därför har jag på grund av etiska skäl valt att inte använda personernas riktiga namn i texten. Av samma anledning har jag valt att också dölja alla ansikten i de foton jag använder.

2.2 Teori och tidigare forskning

2.2.1 Bourdieus trialektik – av Loïc Wacquant

För att analysera och teoretisera kring min empiri har jag använt Bourdieus begrepp, habitus och sociala fält, på det sätt som de har tolkats av den franske sociologen Loïc Wacquant. Den sistnämnde har utvecklat något han kallar ‘trialektik av symboliskt, socialt och fysiskt rum’ för att teoretisera runt olika former av sociala distinktioner samt segregation mellan olika kategorier och grupper (Wacquant 2023). Genom denna teoretiska tolkningsram har jag avsett att analysera hur de sociala relationerna och den sociala miljön relaterar till den byggda miljön i min fallstudie.

Med symboliskt rum (symbolic space) syftar Wacquant till de kognitiva kategorier som vi delar upp människor, platser, föremål och aktiviteter i. Dessa mentala kategorier består av binära kontrasterande begrepp (såsom maskulint/feminint, högt/lågt, aktivt/passivt, etcetera) som, enligt Bourdieu, formar vårt sätt att tänka, känna och agera. Dessa kategoriseringar är kulturellt betingade och internaliseras av människorna, det vill säga blir en del av människors habitus för att använda Bourdieus begrepp samt en del av vår individuella och kollektiva historia (Wacquant 2023: 6). Habitus guidar oss i den sociala världen och består av människors internaliserade sociala koder och gränser ([Bourdieu 1997: 200] Wacquant 2023: 129). Med hjälp av habitus menar Wacquant (ibid.) att det går att undersöka rent empiriskt hur sociala strukturer internaliseras av människor samt inramar och påverkar deras sätt att agera och föreställa sig sin omvärld.

Det sociala rummet (social space) beskriver Wacquant (2023: 7) som “moderkategorin” som går att koka ner till det mer specifika begreppet fält (field) – ett av Bourdieus huvudbegrepp. Ett fält fungerar som en avgränsad social arena, med olika kollektiva aktörer som strävar efter tillgångar som är specifika för fältet, samt delar likartade normer och värden (Wacquant & Akçaoglu 2017: 62–4; Wacquant 2023: 7). Inom en specifik social arena finns det hierarkiska sociala och kulturella skillnader mellan olika grupper, baserade på hur stora tillgångar de har av de speciella resurser (kallade kapital hos Bourdieu) som är åtråvärda inom fältet. Det pågår även ofta en kamp om dessa tillgångar och vilka tillgångar som ska anses ha störst symbolisk prestige.

I denna uppsats spelar det fysiska/geografiska rummet (physical space) en stor roll. Wacquant (2023: 7) hävdar att den byggda miljön i till exempel en stad är ett bra empiriskt exempel på detta. Stadens infrastruktur, byggnader, offentliga platser, etcetera, fungerar som en “behållare” och ett prisma för de olika typer av tillgångar (kapital) som är ojämnt fördelade mellan de olika sociala kategorierna av människor.

2.2.2 Mário José Gomes antropologiska studie av Malagueira

Mário José Afonso Gomes är en portugisisk antropolog som skrev sin doktorsavhandling om identitetskonstruktion kring byggnader i en fallstudie i just Malagueira (“Factores de apropriação e construção identitária em torno da casa, Estudo de Caso – Bairro da Malagueira/ Siza Vieira”). Boken är över 500 sidor lång och innehåller bland annat information om den nationella och regionala kontexten av området på ett politiskt, kulturellt, historiskt och samtida plan. Den har fungerat som ett bra komplement dels för att få en bättre förståelse för Malagueira i sig, dels för att kunna dra kopplingar mellan empiri och teori.

I sin forskning har Gomes intervjuat både arkitekten Álvaro Siza Vieira, samt genomfört 176 olika intervjuer med invånarna i området. Han bodde själv i området under elva månader och gjorde fältstudier, men själva undersökningen pågick i hela

15 år (Gomes 2016: 23). Boken vilar alltså på en stark empirisk grund som hjälper till att stärka relevansen i mina egna observationer och empiri.

2.2.3 Victor Buchlis *An Anthropology of Architecture*

Sociologi och antropologi har under mina tidigare studier varit ämnen som jag bekantat mig med och känner mig relativt inläst på, men hur detta relaterar till arkitektur var ett helt nytt fält som jag inte hade stött på före Malagueira. För att läsa in mig på ämnet och få en förståelse för vad tidigare forskare hade kommit fram till så studerade jag antropologen Victor Buchli som skrivit en bok om just antropologi och arkitektur. Varje kapitel är uppdelat i olika fallstudier från olika delar av världen där han utifrån ett antropologiskt perspektiv undersöker vad arkitektur 'gör' med människor och sociala relationer (Buchli 2013). Boken lyfter några av de mest framträdande forskarna inom fältet och har gett mig en bättre inblick i vad som tidigare har sagts och varit en bra vägledning för hur man kan tänka kring den byggda miljön och sociala relationer.

3. Presentation av Malagueira

3.1 Projektet Malagueira

I staden Évora i Portugal, i regionen Alentejo, ligger området Malagueira. Från början var det mest bestående av jordbruksmark, men under Salazar- och Caetanodiktaturen så var området fyllt av illegala bostäder (MVeV associação u.å). Precis efter Nejlíkerevolutionen 1974 växte Évoras befolkning och Malagueira var bebott av romer, återvändare från de gamla kolonierna och unga personer som migrerade från landsbygden (ibid.). Det var en ohållbar situation som ledde till att kommunfullmäktige i Évora 1977 beställde ett byggprojekt som skulle se till att täcka stadens behov av kvalitativa bostäder till överkomliga priser samt förhindra de sociala problem som kan uppstå i en urbaniseringsprocess. Ytan motsvarade 27 hektar och skulle bli ett trivsamt bostadsområde för cirka 4000 människor. 1200 bostäder skulle byggas fördelat på privata bostadsrätter, bostadskooperativ och kommunägda hyresrätter (ibid.).

Arkitekten som tog sig an uppdraget var portugisen Álvaro Siza Vieira. Han hade en strikt budget att arbeta med och uttrycker själv att de tidigare programmen för billiga bostäder baserades endast på siffror och antal sovrum, men saknade den sociala aspekten (Commissão Executiva Évora 2027, 2023). Siza skulle försöka att prioritera den sociala aspekten genom en "deltagande och experimentell arkitektur" där han förde en nära dialog och aktivt deltagande med invånarna för att försöka tillfredsställa deras önskemål i kombination med sin egna expertis (MVeV associação u.å). Den polske professorn Amos Rapoport har forskat mycket om relationen mellan kultur och den byggda miljön. Han beskrev att det i mitten på 70-talet uppstod ett helt nytt sätt att designa bostäder för låginkomstfamiljer. Man behövde nu "börja med att förstå kulturen, världsbilden, värderingarna, den sociala organisationen, symbolsystemet samt smaken för dem man designar för" (Gomes 2016: 77).

Husen som byggdes har mellan 2–5 rum med kök och uteplats. Siza konstruerade dem på ett sätt som gjorde det enkelt att bygga till fler rum för de familjer som hade de ekonomiska resurserna för det. Hade de inte resurserna från början så fanns alltså möjligheten att spara ihop under en längre tid för att kunna bygga ut sina hus när de kunde. Gomes (2016) kallar detta för husens "evolutionära karaktär", eftersom

det tillät familjer att utveckla och expandera sina bostäder när de hade arbetat upp ekonomiskt kapital för att ha möjligheten att göra det. Detta, menar Gomes, var ett helt nytt sätt att tänka kring ekonomi och arkitektur som gjorde det möjligt att hysa in personer med olika socioekonomisk bakgrund i samma område. Mellan köken och ingångarna finns uteplatser som var avsedda att "förebygga intrång i privatlivet" (MVeV associação u.å). Från gatan är alltså husens trädgårdar avskilda med en slags mur, vilket gör att trädgården/uteplatsen blir ungefär lika privat som vardagsrummet.

Projektet har vunnit flera priser för att det bland annat anses vara ett socialt och arkitektoniskt lyckat projekt (ibid.). Gomes (2016: 59) förklarar hur Siza har lyckats få in hela den sociala historien om platsen: "inte bara regionens folkspråk utan även den sociala dynamiken i sig som befolkningen levde och lever".

Figur 1. Malagueira markerat i rött i förhållande till Évora. (Karta: Google Earth Pro. Egen illustration.)

Figur 2. Malagueira markerat i förhållande till de intilliggande områdena. (Karta: Google Earth Pro. Egen illustration.)

3.2 Malagueira i bilder

Figur 3. I förgrunden den konstgjorda sjön Ribeira da Torre följt av de sockerbitsliknande husen som är signifikanta för Malagueira. Längst bak syns de höga husen vid det intilliggande området Cruz da Picada.

Figur 4. Ett av husen i Malagueira.

Figur 6. En av gatorna i Malagueira.

Figur 5. Murarna till husen är olika höga.

Figur 7. Innanför dörren finns en trädgård.

Figur 8. En av gatorna i Malagueira.

Figur 9. Bild från ett av husen med en lägre mur till innergården. Hundskall tar upp en stor del av ljudlandskapet av det annars ganska tysta Malagueira när man vandrar längs gatorna.

Figur 10. Akvedukten.

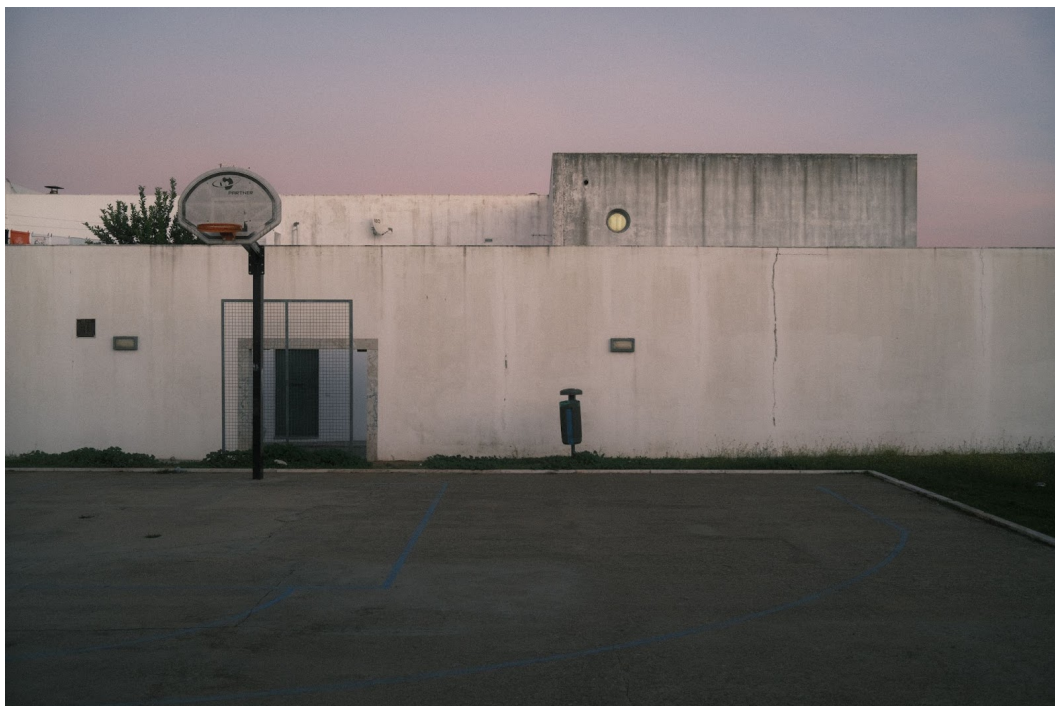

Figur 11. Akvedukten.

Den grå akvedukten går igenom hela Malagueira och leder el, gas och vatten till alla husen. Det var ett billigt sätt för Siza att slippa gräva ner alla ledningar i marken samt ett sätt att koppla ihop Malagueiras landskap med Évoras, eftersom staden har en gammal akvedukt från 1500-talet som är ett av de mest uppenbara och imponerande monumenten.

Figur 12. Akvedukten leds på vissa platser i området mellan husen. I dessa gränder är det endast möjligt att passera till fots.

Figur 13. En sällan använd basketplan i Malagueira. I bakgrunden målar kvällshimlen området rosa under någon timme.

3.3 En förort på landet

När jag har vandrat runt i området så har känslan varit en blandning av att vara ute på landsbygden och i en urban förort. Området känns lugnt och tyst, förutom hundskallen som hörs inifrån de stängda murarna till husen. Gomes (2016: 56) menar att det inte finns några rena "lantliga" eller "urbana" former, men att det istället kan finnas en spridning av "stadskultur" på landsbygden eller tvärtom, utan att det behöver upphäva skillnaden mellan de två. I Malagueira upplevde han, precis som jag, en blandning mellan landsbygd och stad på olika nivåer. Gomes (ibid: 55) hävdar att "nya urbana livsstilar" utan tvekan har skapats i Malagueira – staden producerar nya former av social interaktion där den sociala kontrollen från samhället är mindre och anonymiteten och det personliga egot större.

Antropologen Martis Ramos hävdade att de stora centrumen i regionen Alentejo aldrig har slutat att vara präglade av landsbygd och syftade på bland annat vanor, normer, livsstil, traditioner och migrationsströmmar (Gomes 2016: 111). I en av intervjuerna som Gomes gjorde i Malagueira 2010 så sade intervjupersonen att det inte finns städer i Alentejo, utan att det snarare är stora byar. Personen tillade även att om hen skulle gå till Praça do Giraldo (huvudtorget inne i Évora) "så kommer 50 personer att hälsa på mig" (ibid.), vilket jag tolkar som att hen menade att det inte skulle hända i en storstad där anonymiteten är mycket starkare.

En dag på väg hem från Malagueira lyssnade jag på en podcast där programledarna pratade om Palm Springs i Kalifornien i USA. En av dem förklarade hur han upplevde Palm Springs som bestående av kulisser: det består av fina och låga hus som många uppskattar, men att det helt saknas en känsla av vardagsliv. Jag kände igen känslan av kulisser från när jag har besökt vissa andra platser, såsom Algarvekusten i södra Portugal, där turismen har satt stor prägel på landskapet de senaste årtionden med sina maffiga hotell och liknande "skrytbyggen". Det fick mig också att tänka på Malagueira, och hur jag upplever det som raka motsatsen – där är det just vardagslivet som känns av. Över hela området hänger det tvättlinor kring husen, folk bär på matkassar, lastar in och ut saker ur sina bilar och är ute och går med hunden. Álvaro Siza säger själv att det går att känna av "the city life" och "the community life" i området, men det jag har känt av skulle jag snarare kalla "vardagsliv".

Eftersom det är just vardagslivet som jag har observerat i Malagueira, och färre extraordinära händelser, så har det varit enklare att upptäcka olika mönster i hur invånarna rör sig och interagerar med varandra, eftersom dagarna i fält har varit relativt liknande varandra.

Figur 14. Tvättlinor utanför husen.

Figur 15. Tvättlinor på en av takterasserna

Figur 16. Kvinna på kvällspromenad med sin hund.

4. Olika sociala grupper i olika fysiska rum

I Malagueira kunde jag se en tydlig skillnad mellan de olika fysiska rummen männen och kvinnorna rörde sig i, där huset var kvinnans plats och de offentliga rummen männens. En annan social grupp som jag märkte rörde sig i ett tydligt avgränsat geografiskt rum i området var romerna, som oftast håller till i utkanterna. Ytterligare en gruppering som jag har identifierat i Malagueira bottnar i klasskillnader, där de mer välbärgade grupperna i området har varit mindre synliga medan de fattigare syns allt mer.

De sociala grupperingarna som jag har identifierat och observerat är alltså baserade på genus, strata och etnicitet. Nedan kommer jag att presentera och diskutera min empiri under just dessa rubriker. Det finns förmodligen fler grupperingar och subkategorier inom dessa grupper i området som jag har missat att ta med eller som inte får plats i den här uppsatsen – till exempel åldersgrupper. De tre sociala kategorier jag lyfter i det här arbetet är hur som helst de som jag upplevde var mest framträdande.

4.1 Genusdistiktioner i Malagueira: Mulheres em casa, homens na praça

4.1.1 Kvinnorna

När man vandrar längs de täta gatorna bland husen så syns kvinnorna, både i husen och ute på gatan. De ses ofta utföra olika hushållssysslor, såsom att hänga tvätt, ta hand om växter eller skrubba uteplatserna. I och med att murarna vid husen täcker sikten in mot gårdarna och husen, så syns endast de som har öppnat dörren till sin gård. Tittar man upp en våning så syns det också hur de använder sina takterrasser till olika sysslor. Interaktionerna mellan dessa kvinnor sker mest ute på gatan, antingen på marknivå eller från terrasserna. Går man längs gatorna ser man ofta en kvinna med antingen en skrubbhink, vattenkanna, tvätt eller en hund. Vid några tillfällen har jag sett kvinnor städa samtidigt där gatan utgör deras mötesplats för att träffas och småprata. Ibland hjälps de åt med vissa hushållssysslor.

Gomes (2016: 64–65) menar att hus och gator i ett område som Malagueira inte är åtskilda, utan att gatan snarare är en förlängning av hemmet. Gatorna är avgörande för invånarnas sociala processer och stämningen och mötet i 'vardagens myller' är viktigt för att generera gemenskap. Gomes (2016: 68) förklarar vidare hur bakgårdarna och uteplatserna till husen i Malagueira tillåter invånarna att känna sig 'välkomna' på gatan och i sin tur underlättar gemytlig kontakt och grannsämja. Detta hävdar han liknar livet på landsbygden. De som tar del av denna typ av grannsämja på gatan som Gomes beskriver anser jag till största del är kvinnorna i Malagueira.

Förutom att ta hand om hemmet, så verkar en kvinnlig aktivitet i området vara att ta hand om djuren. Jag har märkt av att det finns en slags ansvarskänsla för gatukatterna och hundarna bland många kvinnor i området. Min första dag i fält mötte jag en kvinna som stod och kontrollerade en station i det höga gräset i utkanten av Malagueira. Hon berättade att den är till för gatukatterna och att det finns väldigt många av dem här i området. Jag frågade om det är någon mer än hon som hjälper till med att sköta om dem. 'Eu e algumas outras mulheres ajudamos a cuidar-lo' [Jag och några andra kvinnor hjälps åt att ta hand om den]. Hon berättade att det är någon där nästan varje dag för att bland annat fylla på rent vatten och mat. En annan dag mötte jag en kvinna som stod och pratade med en kattunge på gatan. Det var inte hennes, men hon förklarade att hon blev orolig när hon såg den äta från soporna eftersom hon visste att det låg gammal fisk där i. En tredje kvinna försökte knäppa upp halsbandet på en hund hon tyckte synd om som hade väldigt svårt att andas. Hunden var inte hennes, men hon ville ändå hjälpa (Se mötet med Casa de Abreu).

Kvinnorna verkar alltså mest röra sig i hemmet och på gatan utanför. Deras sociala liv kretsar kring omhändertagande: är det inte det privata hushållet så är det

djuren på gatan. Ofta utför de någon hushållssyssla hemma och tar pauser för att socialisera på gatan utanför med andra kvinnliga grannar eller förbipasserande. Ibland hjälps de åt. Vid några tillfällen har jag sett kvinnor befinna sig på någon av de lokala barerna, men oftast har det varit i sällskap av en man. Vid endast ett tillfälle såg jag en kvinna på en av barerna som jag anade var där utan sällskap, men det är snarare undantaget som bekräftar regeln – baren är männens sociala arena.

Figur 17. Kvinna som plockar ogräs och pratar med förbipasserande.

Figur 19. Kvinna som städar utanför sin dörr på kvällen.

Figur 18. Kvinna med skrubbhink som säger hejdå till sin man.

Figur 20. Kvinna passerar sin väninnas tvätt ute på gatan.

Figur 21. Två kvinnor hjälper varandra att bära iväg något i en stor hink.

Figur 22. Kvinna iklädd ett förkläde ute på gatan i Malagueira.

4.1.2 Männen

Längs de smala gatorna mot Avenida da Malagueira, huvudgatan som kopplar ihop området med centrala Évora, ligger bland annat två barer/caféer på varsin sida av vägen. På dessa (semi)offentliga platser har jag spenderat mycket tid under mina observationer. Det har varit ett bra sätt att ta en paus efter mycket promenerande i området samt en plats där interaktioner alltid äger rum.

Miljön i barerna påminner lite om ett vardagsrum som bjuder in folk att komma precis som de  r. De har en enkel inredning med olika fotbollsartiklar på väggarna och några plaststolar på uteserveringen. Den populäraste baren har en maskin för att köpa n tter och en f r cigaretter. En flaska  l kostar 1,20  och en kaffe 0,8 , vilket är ganska vanliga priser för kaffe och  l på liknande barer i regionen Alentejo. Båda barerna har TV-apparater på väggarna som s nder bland annat biljard, fotboll och Formel 1. Ljudlandskapet inne i barerna är fullt av sporten från TV-apparaterna och alkoholpåverkad mansröster – f r gästerna på barerna består av en tydlig majoritet m n.

Männen på barerna umgås på ett relativt vardagligt sätt, och det märks att många känner varandra från att ofta umgås på samma ställe – det  r som att de delar vardagsrum. Många kommer dit ensamma men hittar oftast någon att socialisera med. De flesta dricker  l, och ganska tidigt på dagen  r många ofta redan märkbart alkoholpåverkad. När jag kom in de första gångerna så såg de på mig som om jag vore en fullständig främling. En ensam, ung och blond kvinna verkar vara en ovanlig företeelse på baren, vilket stärker bilden av att det h r är en plats för m n.

En man jag träffade på en av barerna en eftermiddag visade stolt upp ett foto på sin fru han hade i plånboken. När jag frågade honom var hon var nu så svarade han att hon var hemma, och att hon inte tycker om att komma hit. En annan dag gick jag förbi baren med Pablo och s g samma man sitta utanför och r ka en cigarett. Jag sa till Pablo något i stil med ‘‘Titta, där har vi Senhor Pinto!’’. Pablo svarade: ‘‘Ah, is that his name? That’s the same guy as I told you about the other day!’’. Jag kom ihåg hur Pablo några dagar tidigare berättade om att han hade besökt baren f r några veckor sedan med en vän och pratat med en man där som berättade för dem att han har två barn, en son och en dotter. Han hade sagt att hans dotter hade fått barn vid väldigt ung ålder och att det hade varit en väldigt skamfull period i hans liv. Han konstaterade sedan att han är glad att mycket tid har passerat sedan dess, och att det hade varit mycket lättare att ha två söner i stället.

Portugal  r ett katolskt land och de kristna högtiderna  r ett tillfälle för familj och vänner att umgås. Jag besökte en av barerna på långfredagen och den här dagen var den enda gången som jag observerade att gästerna bestod av många kvinnor och barn. Jag kom till baren strax före fem, vilket verkade vara någon slags mellantid mellan lunch och middag. För kvinnorna och barnen som kom dit verkade denna aktivitet vara mer högtidlig – de flesta hade klätt upp sig och kom dit i grupp med sin familj. F r männen, som trots allt var många fler till antalet, så verkade besöket

den här dagen mer vardagligt. Som vilken dag som helst. Trots att det var fler kvinnor här idag, så var det ändå tydligt att baren är männens plats och att kvinnorna (och barnen) snarare var på besök i mannens rum. Det var männen som satte stämningen – de syntes och hördes mest, medan kvinnorna hade en mer tillbakadragen roll.

De flesta männen var redan ganska fulla och jag reagerade på hur tolerant kulturen verkar vara för deras alkoholkonsumtion. Jag pratade med en kvinna som stolt ville presentera sin man, men jag hade svårt att förstå vad han sa, dels på grund av en inbiten dialekt, dels på grund av en relativt hög promillehalt. Jag tänkte att om jag hade varit i kvinnans position, så hade jag nog tyckt att det var socialt jobbigt och förmodligen skämts över min partners beteende så här tidigt på dagen, men för henne verkade mannens berusning inte vara ett problem.

Portugal är ett av de länder inom OECD som har högst alkoholkonsumtion och Alentejo är en av landets regioner med det största antalet personer med riskfylld alkoholkonsumtion (Uma Questão de Saúde 2022). Under min tid i Portugal så har jag dessutom flera gånger hört skämt om att ‘Alentejanos’ [personer från regionen Alentejo] är fyllon. Enligt Virgínia Santos, som arbetar med sociala frågor och problem i Alentejo, är majoriteten av dem som uppvisar riskfylld alkoholkonsumtion män mellan 45 och 54 år. Dessa män är ofta personer med låg utbildning och otrygga anställningar. Majoriteten, menar hon, är dessutom gifta eller sambos. (ibid.).

Förutom barerna så är det en till plats där jag har sett männen röra sig mycket – i garagen. I Malagueira ligger garagen i separata byggnader, skilda från bostadshusen. Vissa använder dem som verkstäder för att snickra eller meka och en del använder dem för att parkera bilarna. Flera gånger har jag sett män stå utanför ett av de öppna garagen antingen själva eller pratades med varandra medan de fixar med någonting. Två saker som männen i garagen har gemensamt med männen i baren är att de (1) rör sig utanför hemmet och (2) sysslar med sina privata intressen (bilar, fotboll, öl) – till skillnad mot kvinnorna som tar hand om hushållet, där också mannen bor.

Männen i Malagueira har sin sociala arena på de (semi)offentliga platserna utanför hemmet. (De männen som jag har diskuterat här tillhör främst de fattigare grupperna i området, mer om detta kommer under rubriken Strata: de fattiga männens landskap). I barerna kretsar interaktionerna mycket kring öl-drickande och privata intressen, till skillnad från kvinnornas mer omhändertagande roll. I garagen interagerar männen med varandra på ett liknande sätt som kvinnorna gör på gatan utanför husen, genom att antingen hjälpa varandra med något i verkstaden eller att småprata på gatan utanför. Skillnaden är att männen befinner sig utanför hemmet – utanför kvinnornas sociala sfär.

Figur 23. Uteserveringen på en av barerna.

Figur 25. Män i baren. Barnet är son till paret som jobbar i baren.

Figur 24. Gäster på en av barerna.

Figur 26. Gäster på en av barerna.

Figur 27. Äldre män med sina hundar umgås vid utsikt mot sjön Ribeira da Torregra.

Figur 28. Garagen i Malagueira ligger i separata byggnader från bostadshusen.

Figur 29. Mannen städar sin bil i sitt garage.

Figur 30. Män på en av uteserveringarna.

Figur 31. Mannen röker en cigarett och dricker öl på en av uteserveringarna.

4.1.3 Genus i Alentejo

I en studie som gjordes i en by i närheten av Évora i slutet av 70-talet, noterade den portugisiska antropologen Martins Ramos att det gick att urskilja två markanta sfärer; den manliga och den kvinnliga. Han beskrev mannen som "o cavaleiro e o peregrino da rua" [riddaren och gatans pilgrim] och att huset är kvinnans fristad. Den maskulina sfären omfattar de offentliga platserna: gatan, krogen, caféet, och torget och den kvinnliga sfären gör sig i stället gällande hemmet och kyrkan (Gomes 2016: 111).

Gomes (ibid.) menar att vid tiden han skrev sin bok, så hade kvinnorna i Malagueira fortfarande "bråttom" när de gick ut på gatan. Majoriteten av kvinnorna som han intervjuade har/har haft ett yrkesliv. Detta gör att de är borta från hemmet många timmar om dagen, men när de kommer hem så menade han att de, enligt de rådande normerna, inte bör stanna kvar på gatan och socialisera en längre tid. Gomes (ibid) kallar uppdelningen av den kvinnliga och manliga sfären som Ramos diskuterade för en "traditionell beteendemodell". Han ställer sig frågan om denna modell har reproducerats i Malagueira, som han menar är en "modern" stadsdel av Évora. Baserat på de intervjuer han gjort, så hävdar han att inte heller männen stannar kvar på gatan och socialiserar efter jobbet – vilket på sätt och vis suddar ut de "feminina förbudet" (att socialisera på gatan) som istället utvidgats till att även vara maskulina.

Av min erfarenhet så vill jag ändå påstå att denna traditionella beteendemodell till viss del har reproducerats. Männen är de som har mer utrymme för socialisering och som ockuperar de offentliga platserna i Malagueira. Jag drog samma slutsats som Gomes, det vill säga att männen inte stannar kvar på gatan utanför hemmet och socialiserar, utan dessa sociala interaktioner sker längre bort från hemmet. De ses över en öl på krogen eller genom att syssla med sina intressen i garagen. Kvinnorna socialiserar i stället med varandra medan de utför hushållssysslor i hemmen. José Cutileiro beskrev år 1977 traditionen i regionen Alentejo så här: "a mulher em casa, o homem na praça" [kvinnan i huset, mannen på torget], vilket är ett rim som syftar på att kvinnor rör sig i det privata rummet och männen i det offentliga (Gomes 2016: 108).

4.1.4 A man's world

Bourdieu ([1990] Krais 1999) beskriver hur den "maskulina dominansen", i sin bok med samma namn, strukturerar vardagslivet i många samhällen. Han hävdade att vår kategorisering av kön blir en internaliserad del av våra habitus och att ett socialt universum går att likställa med ett maskulint universum. Han förklarar hur kvinnorna nästan blir helt exkluderade från männens sociala samvaro och aktiviteter och därmed också från den sociala världen. Krais (1999) ställer sig frågan att om det sociala universumet är ett maskulint universum, som Bourdieu hävdade, var finns då det kvinnliga universumet? I Malagueira verkar det vara i

hemmet där hushållssysslorna fungerar som en slags aktivitet som genererar interaktion med andra kvinnor på gatorna. Omhändertagandet blir också en form av social aktivitet i sig, eftersom ett fint hem genererar ett specifikt socialt och symboliskt kapital. Bourdieu ([1977] Buchli 2013: 184) säger att ”...for the man, the house is not so much a place as he enters as a place he comes out of, movement inwards properly befits the woman.”.

Bourdieu (ibid) förklarar också hur det, i detta maskulina och sociala universum, ligger i kvinnans intresse att skydda sin mans värdighet för att skydda sin egen sociala status. Om mannen i paret skulle sänka sin sociala status, eller om hans ”infantilism” inte skulle kunna hållas dold, så skulle kvinnan ses som ”hustru till en löjlig man”. På grund av att hon dessutom utesluts från mannens sociala umgänge med andra män så hävdar Bourdieu att kvinnan också kompenserar denna uteslutning genom att känna en känsla av överlägsenhet att inte delta. Kanske en av anledningarna till att Senhor Pintos fru stannar hemma (och gissningsvis tar hand om hemmet medan han sitter på baren), är att det fungerar som ett sätt att bibehålla parets sociala status.

Just as, in the least differentiated societies, women were treated as means of exchange enabling men to accumulate social and symbolic capital through marriages... so too today they make a decisive contribution to the production and reproduction of the symbolic capital of the family, firstly by manifesting the symbolic capital of the domestic group through everything that contributes to their appearance (cosmetics, clothing, bearing, etc.). (Bourdieu [1998] Kraus 1999)

4.2 Strata: De fattiga männens landskap

De män som jag har mött på barerna och på de offentliga platserna verkar befinna sig relativt långt ner i den socioekonomiska hierarkin – sättet de klär sig, rör sig och pratar, skvallrar om detta. Fotbollströjor, trasiga jeans och olika fläckiga pikétröjor med uppknäppta knappar är vanligt förekommande. Männen från de högre samhällsklasserna har däremot inte syns till så mycket i mina observationer. Denna frånvaro tolkar jag som en slags klassmarkör, eftersom platser som baren och även garaget uppfattas som delvis socialt stigmatiserade. Därför har de mer välbärgade männen (inkluderar även arbetare med fasta jobb) blivit lite av en blind fläck i denna undersökning, men på sätt och vis avslöjar deras frånvaro ändå något.

Castells ([1979] Gomes 2016: 65–66) har forskat om samhällen och platsidentitet, och skriver att sättet på vilket grannskapet ses och upplevs beror på det sociala skiktet. Han hävdar att de fattigaste tenderar att skapa en starkare platsidentitet inskriven i det fysiska rummet, att deras sociala liv är starkt kopplat till platsen de bor på, medan de rika grupperna ofta vidgar uppfattningen om grannskap och gemytlighet. De få personer från de något rikare grupperna som jag har lyckats prata med, har både haft ett bredare socialt och fysiskt rum – de rör sig

närmare stadskärnan och reser till andra städer för att umgås med människor från olika platser (Se mötet med Casa de Abreu). De som syns på de offentliga platserna i området och därmed också bidrar mest till Malagueiras landskap, är de fattiga männen.

Miller ([1997] se Gomes 2016: 87) hävdar att publiket har minskat, till fördel för hemmalivet. Arbetarklassens strävan efter bostadsägande, menar Gomes (ibid.), har bidragit till deras mer "hemmaorienterade livsstil" – vilket i sin tur lett till en slags social distans till den offentliga sfären. Han upplevde under sina fältstudier att majoriteten av invånarna i Malagueira stänger in sig i husen efter att de kommer hem från jobbet, och undrade om det hade att göra med invånarnas rädsla för de människor som är utanför deras livsmiljö (ibid: 113). Jag har, förutom i Malagueira, också spenderat mycket tid i två intilliggande bostadsområden med en helt annan arkitektur (Escurinho och Santa Maria). Där är husen mer direkt kopplade till gatan och livet utanför och har inga höga murar som anonymiserar hemmen. När jag jämför svårigheten i att interagera och socialisera med personer på gatorna, så har det varit något enklare i dessa två områden än i Malagueira. Kan det vara de höga murarna framför husen i Malagueira som bidrar till en kultur av mindre interaktion mellan människorna? Murarna bidrar dels med privatliv och en känsla av trygghet, men skärmar samtidigt av interaktionerna med världen utanför hemmet. Denna avskärmning och distans från världen utanför kan nog bidra till en rädsla för det "okända".

När det kommer till kvinnorna så är det svårt att avgöra deras klasstillhörighet enligt samma form av analys, eftersom de flesta håller till i hemmet. Från gatan är det svårt att bedöma hur det ser ut hemma hos andra, eftersom framsidan av husen från gatans perspektiv består av vita, ganska homogena murar.

De som syns mest i Malagueira är alltså de fattiga männen eftersom de håller till på de (semi)offentliga platserna. Detta sätter dessa män i förgrunden i landskapet medan de rikare männen knappt syns, vilket visar på en stratifiering i det sociala rummet i området. Den byggda miljön på de offentliga platserna innehåller nästan inga element av lyx vilket välkomnar den lägre samhällsklassen och håller de mer förmögna personerna borta. Kvinnornas socioekonomiska status är svårare att avgöra eftersom de flesta jag har observerat befinner sig i hemmet och husen i Malagueira är relativt homogena och liknar varandra. Kanske är det så att de rikare kvinnorna i den här undersökningen också har blivit en blind fläck, precis som de rikare männen.

Figur 32. Man i fläckig pikétröja.

Figur 34. Två män mekar med bilen.

Figur 33. Män utan tröja är vanligt varma dagar i området.

Figur 35. Man utan tröja i flipflopsandaler möter en annan man på hundpromena

4.3 Etnicitet: Romernas geografiska och sociala position

Utkanterna av Malagueira består till stora delar av smala längor grönområden och här befinner sig ofta romer och/eller deras djur. På vissa platser står det ofta en häst eller åsna och betar i gräset fastbunden i ett rep och ibland ser man dem användas som transportmedel. På en hög kulle med vacker utsikt har några romer byggt upp ett relativt permanent läger där de ofta umgås, och i parken nära sjön har jag vid några tillfällen sett dem göra upp en eld för att laga mat ihop. En romsk kvinna jag mötte bodde i ett av husen inne i Malagueira med sin familj och verkade trivas väldigt bra i området. Hon berättade att hennes föräldrar från början också bodde i huset, men att de numera bor i ett läger utanför området på grund av ‘olika problem’ med bland annat myndigheter. Kvinnan verkade dock väldigt integrerad och omtyckt (se mötet med Alzira).

Romerna i Malagueira verkar hålla sig mest till utkanterna. Ibland kan man se dem vandra igenom området, men de stannar sällan i de centrala delarna, utan använder dem mest som en passage. När jag och Pablo en dag gick förbi lägret på den höga kullen så trodde männen vi pratade med att vi hade gått vilse och skrattade

åt oss. Detta visade att interaktioner mellan romer och icke-romer (i det här fallet jag och Pablo) är ganska ovanligt förekommande. Att en icke-romsk person dessutom självmant skulle välja att gå förbi deras hus på "deras" mark verkade nästan otänkbart.

Med den långa historien av rasism och social diskriminering av romer så är detta sociala och fysiska avstånd från resten av samhället inte så konstigt. Portugisiska romer vittnar bland annat om att de innan revolutionen 1974 betraktades som djur, och att polisen bråkade med dem av den enkla anledningen att de var just romer (Pereira 2023). De flesta romerna blev aldrig folkbokförda före revolutionen, men efter den folkbokfördes allt fler. Enligt konstitutionen från 1976 ska "alla medborgare har samma sociala värdighet och är lika inför lagen", men ända fram till 1985 låg en annan förordning från GNR (Portugals militära säkerhetsstyrka) kvar, som beordrade "sträng övervakning av zigenare" (ibid.).

Marshall (se Wacquant 2023: 134) definierar medborgarskap som den "status som tilldelas alla dem som är fullvärdiga medlemmar av en gemenskap", och att detta fungerar som ett verktyg för att motverka ojämlikheter. Men trots romernas folkbokföring så märks rasismen mot dem ganska tydligt än idag. När jag en dag var på väg hem från ett område bredvid Malagueira (Escurincho) så stannade en bil och vevade ner rutan. Det var en man i bilen som sa till oss att vi måste vara försiktiga när vi vandrar runt i det här området, eftersom det "é um bairro de problemas" [är ett problemområde]. Han sa att vi lätt kan bli rånade och pekade bakåt. "Aqueles lá são ciganos, tenham cuidado." [De där borta är zigenare, var försiktiga].

I slutet på 70-talet kunde olika sociologer identifiera en lokal diskurs av "infra-stigmatisering" i och runt "social housing"-områden i Frankrike (Wacquant 2023: 87). Det innebar att invånarna började känna skamkänslor för området de bodde i och att ett stigma kring det uppstod. Bernadot ([2008] ibid.) pekade på att en av anledningarna till denna stigmatisering av områdena var inträdet av invandrare som hittills varit avstängda från dem, vilket skapade en kollektiv känsla av nedvärdering av deras sociala status bland de redan etablerade invånarna. Det är inte otänkbart att portugiserna som flyttade in i Malagueira i början var rädda för en liknande statusnedgradering när de skulle hysas in i samma område som de stigmatiserade romerna, och att denna diskurs ligger till grund för den rådande segregeringen mellan romer och icke-romer idag.

Romerna befinner sig alltså främst i utkanterna av Malagueira både geografiskt och socialt. Trots att planen med projektet från början var att integrera romerna i samhället så verkar det inte ha räckt med att förse dem med en bostad för att lyckas med detta. Den historiska stigmatiseringen kring romer och den rasism som finns internaliserad både kulturellt och strukturellt är förmodligen en av anledningarna till detta utanförskap.

Figur 36. En romsk familjs åsna betar i det höga gräset.

Figur 37. En romsk man använder sin häst som transportmedel.

Figur 38. Ibland kan man se en av romernas hästar stå och beta i det höga gräset i utkanterna av Malagueira.

Figur 39. Tre romska kvinnor vandrar i utkanten av Malagueira. Längre bak i bilden syns de vita husen.

5. Möten i Malagueira

5.1 Alzira som hängde tvätt utanför sitt hus

Jag och Pablo mötte en kvinna som hängde tvätt utanför sitt hus. Pablo kände igen henne från tidigare gånger när han varit i området och frågade om hon inte har en son som spelar gitarr väldigt vackert. Han hade gått förbi en dag för längesedan och hört det. Hon blev väldigt stolt och sa att det stämde, men att sonen låg inomhus och sov för tillfället. "Han festade alldeles för hårt med sina kompisar igår", sa hon och skrattade.

Kvinnan berättade att hon har vuxit upp i Malagueira, och att hon älskar att bo här. Hennes ansikte avslöjade hennes romska etnicitet och hon kallar sig själv "cigano". Idag bor hon med sina barn i ett av husen som byggdes först och säger att hennes föräldrar numera bor i ett romskt läger ("campo de ciganos") nära tågstationen 2,5 kilometer bort. Hennes pappa har haft en del problem med myndigheterna och på grund av en rad anledningar var de tvungna att flytta från Malagueira. Vilken typ av problem och anledningar sa hon inte. Jag reagerade på att hon berättade så öppet och nästan stolt om sina föräldrar och sin romska bakgrund.

Under tiden vi samtalade gick två andra kvinnor förbi och hälsade på henne. Hon log och hälsade tillbaka glatt. Jag fick en känsla av att hon är omtyckt i området. Alzira berättade att hon älskar Évora och Malagueira för att det är så säkert och lugnt här. "Här blir man aldrig rånad eller anfallen, här är det tryggt." Hon skulle aldrig vilja bo i en så stor stad som Lissabon. Mot slutet av vårt samtal sa hon att vi borde komma förbi senare när hennes son är vaken så att han kan spela lite gitarr för oss och att vi är välkomna tillbaka när som helst. Hon var väldigt öppen och varm. När vi gick därifrån kom en äldre kvinna fram och hälsade vänligt på henne och stannade för att småprata en stund.

5.2 João vid baren, långfredagen

Det var fullt inne på en av barerna i området den här dagen. De flesta gästerna var män, men det var fler kvinnor än vanligt. Kvinnorna som var där var dock i sällskap

av familj och barn. Jag hade en känsla, i och med att det var påskhelg, att för kvinnorna och barnen var det mer högtidligt att gå till baren än för männen. För många män som var där verkar det snarare vara en vardagssyssla. Det märktes tydligt att det här är männens arena – det var de som levde om och syntes mest. Männen kände varandra och pratade med varandra, medan kvinnorna och barnen var på besök och satt tysta och log i bakgrunden.

Jag satte mig utomhus med en liten öl och började anteckna i mitt block då en 35-årig man började att prata med mig. Vi pratade i cirka 20 minuter och utan att fråga kom han ut med en till öl till mig. Jag tackade och frågade vad han gör här. Han berättade att han kommer från Setúbal och säger att han saknar livet där, eftersom hans familj är kvar där. Han kom till Évora för att spela fotboll och plugga till ingenjör, men jobbar nu i Évora inom byggindustrin. Han bor precis ovanför baren och sa att han är nöjd med hur han har det nu, även om jag under vårt samtal fick en känsla av att han längtar efter något annat. Jag frågade om han tycker att det är mer liv i Setúbal än här i Malagueira och Évora. Det tyckte han inte, men sa att det är en "annan form av liv" här. Han sa att i Setúbal är livet mer fokuserat på individen och att ta hand om sig själv, men att livet här i Évora och Malagueira är mer kollektivt, att det handlar om att ta hand om sig själv genom att ta hand om varandra.

5.3 Romerna i ett läger i utkanten av Malagueira

Jag hade med mig Pablo den här dagen för att fotografera området och berättade för honom om att jag hörde (vad jag anade var) en romsk fest för några dagar sedan uppe på en kulle, precis i den västligaste delen av Malagueira. Vi bestämde oss för att gå dit och tog en omväg för att kunna gå igenom området på ett mindre inkräktande sätt.

Det var en vacker vy från kullen med utsikt mot innerstaden i Évora. En bit längre ner låg mycket riktigt ett romskt läger. Där satt tre män på plaststolar utanför ett av hushållen och verkade ha det trevligt. I dörren till ett av hushållen stod en äldre kvinna och kollade ut på oss. Den här dagen var den första varma dagen på länge och solen värmde. Männen undrade med ett leende vad vi gjorde här – de trodde att vi var två turister som hade hamnat helt fel och skrattade åt oss. Vi sa att vi ville kolla in området och de berättade för oss att de vet att det är en känd arkitekt som har ritat det. Vi förstod att de menade Álvaro Siza, men när de sa hans namn mumlade de något som lät lite annorlunda och viftade med handen för att signalera att de egentligen inte brydde sig om vad arkitekten hette.

Lägret kunde först verka lite skräpigt – ungefär som stereotypen av ett romskt läger – med några trasiga bilar som stod parkerade och sönderrivna presenningar. Men jag märkte att det faktiskt var väldigt städat, de resurser som de hade tillgång till var i ordning. Jag skulle egentligen vilja ha tagit ett foto, men i och med att jag

i princip befann mig mitt i deras hem så försökte jag inte ens eftersom det kändes alldeles för inkräktande.

5.4 Casa de Abreu

Jag mötte en kvinna med en hund som inte såg ut att må bra och hade väldigt svårt att andas. Kvinnan sade att det inte var hennes hund, men att halsbandet satt så hårt och att hon försökte spänna upp det. Pablo var med och vi stannade en stund för att titta, och efter ett tag sprang hunden iväg. Vi frågade kvinnan om hon lyckades få upp halsbandet. Hon sade ja och påpekade igen att det inte var hennes hund utan att hon bara försökte hjälpa den.

Kvinnan gick tillbaka mot den enda dörren som stod öppen på gatan, där hon verkade bo. Det gick att skymta trädgården innanför dörren och jag sa till henne att hon har det väldigt fint där. Hon tackade så mycket och sa att det är extra härligt att höra nu eftersom hon höll på att städa. Jag berättade att jag höll på att göra en studie i området och kvinnan lyste upp och skrek till sin man inne i huset att "Det är en tjej här som gör en studie om Malagueira!". Hon frågade oss om vi någonsin varit inne i ett hus i Malagueira och bjöd in oss.

Väl innanför dörren möttes vi av en välorganiserad och fin uteplats. Jag förstod snabbt att paret tillhörde en rikare grupp än de personer jag har träffat på barerna. Möblerna var fina och heminredningen välorganiserad. Paret var väldigt välkomnande och sade att vi fick gå och titta överallt. En trappa upp låg en terrass med fin utsikt över Malagueira och det intilliggande området Santa Maria. Paret berättade att de byggt trappan själva och att de också har konstruerat ett extra rum samt utbyggnaden bredvid uteplatsen.

Kvinnan jobbade inne i stan och berättade att hon kom till Portugal som 11-åring från staden Belém i norra Brasilien. Mannen var från Bragança i norra Portugal och jobbade som polis, men var nu pensionerad. De har bott i Malagueira sedan 1988, och var en av de första familjerna som flyttade in. De berättade stolt om sin dotter som också har en universitetsutbildning. När jag frågade om de någon gång brukar gå till någon av barerna i Malagueira så svarade de nej. De spenderar mycket tid hemma, men när de väl går ut så brukar de åka in till stan för att delta på vissa kulturella evenemang eller äta på restaurang.

Kvinnan ville stolt visa upp alla rum i huset och bjöd in oss att komma på middag någon dag framöver. Hon ansträngde sig mycket för att göra sig förstådd för mig med en begränsad portugisiska och sa ibland till sin man att sluta använda en massa krångliga referenser. Mannen i sin tur tittade på en fotbollsmatch på Tv:n och pratade fotboll med Pablo. I slutet av vårt besök sa mannen att han ville visa en sak och gick upp på övervåningen för att hämta en slags folkdräkt från byn han kommer ifrån och kom sedan ned iklädd dräkten.

6. Slutdiskussion

6.1 Korrelationen mellan symboliskt, socialt och fysiskt rum i Malagueira

De kognitiva kategorier som utgör det symboliska rummet menar Wacquant (2023: 6) består av relativt enkla binära oppositioner. I mina observationer i Malagueira har jag identifierat tre tydliga binära kategorier bland människorna: män/kvinnor, rika/fattiga och romer/icke-romer. Dessa grupper har varit lätta att identifiera eftersom de generellt sett har rört sig på tydligt olika platser i området. Dessa kategoriseringar menar Wacquant (ibid.) är tolkningar av habitus vilket i sin tur kan hjälpa oss att undersöka rent empiriskt hur sociala strukturer internaliseras av människor samt inramar och påverkar deras sätt att agera och föreställa sig sin omvärld. Kategoriseringarna är också själva grunden för strategier av sociala grupperingar och platsanspråk av de olika grupperna (Wacquant 2023: 7).

Det sociala rummet som Wacquant använder går att likställa med Bourdieus fält och det fysiska och materiella rummet är där det sociala "äger rum" (ibid.). Kvinnornas sociala fält i Malagueira kretsar kring omhändertagande av hemmet och gatan utanför, som Gomes (2016: 64–65) ser som en förlängning av det privata hemmet. Bourdieu ([1990] Kraus 1999) menade att det sociala universumet i princip går att likställa med det maskulina universumet. Den tesen är delvis applicerbar på Malagueira, delvis inte. Kvinnorna i Malagueira har en separat social arena, även om den är mer osynlig än männens eftersom den finns i hemmet. Männens sociala arena är snarare utanför hemmet på de (semi)offentliga platserna, såsom barerna. Det som gör att det sociala universumet i Malagueira är maskulint dominerat är att kvinnornas sociala aktiviteter verkar behöva legitimeras med någon form av nytta (städning, omhändertagande etcetera), medan männens sociala aktiviteter ter sig mer som en ren form av socialisering i det offentliga rummet. Ibland är kvinnorna på besök i männens sociala arena (barerna), men det är snarare när de bryter vardagslivet och gör något mer högtidligt (till exempel påskfirande).

Wacquant (2023: 56) menar att det fysiska rummet förvandlas till en plats genom att förses med materiellt värde och symbolisk mening. Den byggda miljön på de offentliga platserna i Malagueira tenderar att med sin enkelhet välkomna de fattiga

grupperna, medan den håller de rikare grupperna borta. Det gör att de fattiga männen har gjort någon form av platsanspråk på dessa offentliga utrymmen och är de som syns mest och således även bidrar till ett symbolvärde på platserna. De rikare gruppernas frånvaro från Malagueiras offentliga rum tolkar jag som en slags självvalt utanförskap, eftersom de skulle kunna delta om de vill, men i stället väljer att socialisera på andra platser med högre status i stället. Kanske har det också att göra med arbetarklassens mer hemmaorienterade livsstil som Gomes (2016: 87) menar har lett till en social distans från den offentliga sfären. Paret Abreu (s.38) är ett exempel på båda dessa förklaringsmodeller.

I utkanterna av området, både på ett geografiskt och ett socialt plan, finns romerna. Det här utanförskapet är inte lika självvalt som de rikare gruppernas utanförskap, utan grundar sig snarare i historien och kulturen av rasism och stigmatisering av romer. Det finns undantag där integrationsprocessen har lyckats (se mötet med Alzira), men att påstå att integrationsprocessen av romerna i stort har lyckats vore ren lögn.

Något som inte har undersökts i den här uppsatsen är huruvida de olika sociala grupperna trivs i sin sociala och kulturella kontext eller ej. Det vore väsentligt att veta för att kunna svara på i vilken utsträckning den sociala stratifieringen är ett problem i området eller inte. För att undersöka detta skulle det krävas en annan typ av studie, till exempel en mer kvantitativ intervjustudie som fångar invånarnas egna upplevelser av sin situation. Antropologen George Alphonse De Vos ([1995] Gomes 2016: 99) menar att segmentering och hierarkisering är mänskliga behov för att förstå världen. Han hävdar att människor på basis av definitioner av grupp tillhörighet kan utveckla formella system för individuell och gruppvis social stratifiering. Han hävdar att "gränser är i grunden psykologiska till sin natur, inte territoriella", vilket stämmer överens med Wacquants (2023) tolkning av relationerna mellan det symboliska och fysiska rummet.

6.2 Arkitekturen och den byggda miljöns roll för social jämlikhet

Som vi har sett så finns det ännu tydliga sociala grupperingar kvar i Malagueira. Att med arkitektur kunna bygga bort stratifiering, rasism och ojämlikhet mellan könen vore väldigt naivt att tro. Men det verkar hursomhelst kunna vara en viktig pusselbit. Arkitektur- och stadsplaneringskritikern Jane Jacobs (2004) menar att om man bygger områden med en otrygg miljö för sina invånare, så kan det bli mycket svårare att bryta dessa strukturer, hur mycket man än anstränger sig, än om arkitekturen och stadsplaneringen varit mer inkluderande. Mario Small och Laura Adler ([2019] Wacquant 2023: 162–163) har identifierat tre mekanismer i den byggda miljön som formar direkta sociala band: "spatial propinquity" som innebär

det fysiska avståndet mellan olika aktörer; "spatial composition" vilket avser närvaron av platser som främjar interaktion ansikte mot ansikte (restauranger, butiker, parker etcetera); och "spatial configuration" som hänvisar till segmenteringen av utrymmen genom fysiska gränser och vägar.

Wacquant uttrycker vikten av den byggda miljön så här:

I argue in *Urban Outcasts* (2008a) that there are six goods that need to be provisioned to all in advanced society on grounds of social justice: housing, schooling, health care, income support, transportation, and lifelong job training. Today I would add a seventh: a safe and sane physical environment, considering the pressing impact of urban pollution and global warming and their close correlations with inequalities of class, ethnicity, and space. (Wacquant 2023: 106)

Det krävs såklart fler element än endast den byggda miljön för att uppnå social jämlikhet i ett samhälle. Wacquant (2023: 142–143) hävdar att det är viktigt att uppfatta staten som en klassificerande och stratifierande instans som formar subjektivitet (habitus), fördelningen av kapital (socialt rum) och platser (fysiskt rum) genom att sortera människor, namnge dem och distribuera eller förneka resurser över dessa kategorier. Efter att ha byggt en "safe and sane physical environment" krävs alltså också en uppföljande politik på flera nivåer, som ser till att säkerhetsställa social jämlikhet till den grad det går.

Huruvida projektet Malagueira har lyckats att leva upp till ambitionen att underlätta interaktionen mellan de olika sociala grupperna eller inte går att besvara på olika sätt, beroende på hur kritisk man väljer att vara. Det finns som sagt fortfarande tydliga klyftor mellan de olika gruppernas rörelsemönster och sociala arenor, vilket innebär att Malagueira, precis som många andra samhällen, måste fortsätta att aktivt arbeta för att upprätthålla och skapa social jämlikhet. Jag menar, precis som Wacquant (ibid.) hävdar, att staten på olika nivåer spelar en stor roll i hur detta går till. Det som gör Malagueira till ett lyckat projekt är skillnaden mot från hur området var innan, då invånarna bodde i illegala bostäder i ännu större sociala klyftor (Gomes 2016). Samhällen är inte konstanta, utan fungerar mer som levande organismer som hela tiden ändras, vilket gör att de sociala och kulturella relationerna mellan olika kategorier och grupper ständigt ändras. Dessa förändringar kan i sin tur påskyndas av olika externa händelser.

Genom att göra det arkitektoniska projektet till en deltagandeprocess för invånarna så har Álvaro Siza ändå visat en väg att gå för hur både den ekonomiska och sociala aspekten (och även den miljömässiga som inte har fått plats i den här uppsatsen, se Gomes 2016) kan prioriteras i nya bostadsområden, där han har tagit hänsyn till platsens kultur, sociala strukturer, historia och samtid.

I am a firm believer in praxis, and I don't have much time for the idea of the loner of genius who does everything all by himself. You need other people as well, at every level. – Álvaro Siza Vieira (Bouman & van Toorn 1994)

7. Referenser

- Bourdieu, P. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. University of Chicago Press.
- Bouman, O. & van Toorn, R. (1994). *Desperately Seeking Siza. A conversation with Álvaro Siza Vieira. Conversation from The Invisible in Architecture*. Academy Editions, London.
https://www.academia.edu/19165885/Desperately_Seeking_Siza?source=swp_share [2024-06-02]
- Boverket (2023) Behov av bostadsbyggande 2023–2030.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsmarknaden/behov-av-bostadsbyggande/behov-2023/> [2024-04-18]
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.
- Buchli, V. (2013). *An Anthropology of Architecture*. Bloomsbury.
- Campbell, DT. (1975) Degrees of Freedom and the Case Study. *Comparative Political Studies*, 8, 178-191. <https://doi.org/10.1177/001041407500800204> [2024-05-29]
- Caldeira, T. (1996). Fortified Enclaves: The new urban segregation. *Public Culture*, 8, 303-328). <https://doi.org/10.1215/08992363-8-2-303> [2024-05-29]
- Comissão Executiva Évora 2027 (2023). *Bairro da Malagueira*. [Video]. Comissão Executiva Évora 2027, 2023.
<https://www.youtube.com/watch?v=ZROmOg1BtmY> [2024-02-17]
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. New York. Basic Books.
- Gomes, MJ. (2016). *Bairro da Malagueira de Siza Vieira, Factores de apropriação e construção identitária em torno da casa*. Diss. Universidade Nova de Lisboa. Caleidoscópio. <http://hdl.handle.net/10362/13663>
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (2007). *Ethnography. Principles in practice*. London. Routledge.
- Hyresgästföreningen (2020). *Pandemin förvärrar den globala bostadskrisen*.
<https://www.hyresgastforeningen.se/aktuellt/nyheter/internationella-hyresgastorganisationen-iut/> [2024-04-18]
- Jacobs, J. (2004). *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Diadoros.
- Kaijser, L & Öhlander, M. (1999). *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur.
- Krais, B (1999). On Pierre Bourdieu's Masculine Domination. *Travail, Genre et sociétés*, (1), 214–221. https://www.cairn-int.info/article-E_TGS_001_0214--on-pierre-bourdieu-s-masculine-dominatio.htm?contenu=article [2024-05-07]
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.
- MVeV associação (u.å.). *Bairro da Malagueira: História*.
<https://www.malagueirar.pt/bairro> [2024-05-06]

- Pereira, A-C (2023). Cinco Séculos de Portugueses Ciganos – 3: Portugueses Ciganos. O que mudou depois do 25 de Abril de 1974. Publico, 2023-06-23.
<https://www.publico.pt/2023/06/23/infografia/portugueses-ciganos-mudou-25-abril-1974-775> [2024-04-29]
- Perlman, J. (1992). The myth of marginality. Urban Poverty and Politics in Rio de Janeiro. University of California Press.
- Sewell, WH. (2005). Logics of History. Social theory and social transformation. The University of Chicago Press.
- The Pritzker Architecture Prize (2024) Álvaro Siza.
<https://www.pritzkerprize.com/laureates/1992#laureate-page-150> [2024-05-06]
- Uma Questão de Saúde (2022). Dra. Virgínia Santos – O Alcoolismo. [Radio]. Rádio Voz da Planície, 2022-08-30. <https://www.vozdaplanicie.pt/programas/uma-questao-de-saude?episode=7976> [2024-04-28]
- Wacquant, L. (2023). Bourdieu in the City – Challenging Urban Theory. Polity Press.

Tack

Först och främst: Gracias Pablo! Gracias por todo el tiempo, inspiración y curiosidad. Gracias por permitir que mi ensayo se convierta en su propia pequeña exposición fotográfica. Jag vill också passa på att tacka en annan lusofon fanatiker: min handledare Örjan Bartholdson. Tack för bra feedback och för din lötsamhet. Skrivprocessen och fältarbetet har varit roligt och lustfyllt och jag tycker att du gott ska ha lite kredd för det. Axé! Tack också till hela Malagueira.

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.